

2025. május 23. péntek – 5785. ijar 25.

www.frankel.hu

péntek 18:30 | o. 40. | gy. gy. 20:06 | szombat 10:00 | havdala 21.23

82/1

BEHÁR és BEHUKOTÁJ

(III. Mózes 25.1. – 27.34.)

בְּהָרִים és בְּהֻקוֹתָיִם

Hetizsakaszunk első fele a hetedik és ötvenedik év szabályaival foglalkozik. Figyelmeztet a Tóra a bálványimádás és a szombatszegés tilalmára. A szidra második fele Mózes harmadik könyvének utolsó része, melyben Mózes választás elé állítja a népet. Ha hallgatnak az isteni szóra és betartják a Tóra parancsolatait, akkor minden jóban lesz részük, ha viszont elhagyják a Tórát, akkor lépésről lépésre mennek tönkre és haladnak a szerencsétlenség.

a hegyen. A földnek is legyen pihenőéve – ezt mondta az Örökkévaló Mózesnek a Szináj hegyén. „Hat éven át vesd be meződet és hat éven át messed meg szőlődet és gyűjtsd be termését, de a hetedik évben szombat nyugalma legyen az országnak”. Lényegében a föld kihasználásának korlátozását minden kultúrnép figyelembe veszi. A legtöbbször a vetésforgó megoldással, amikor a kevésbé víz- és tápigényes növényt ültetnek a birtok egy részére és időnként cserélik az ültetvényt. De esetünkben a smita szociális megfontolást is tartalmazott. A tartozások elévültek. A rabszolga is felszabadult. A föld szabadabbá vált, ugyanis a magától megtermett búzát, szőlőt és más növényt a gazda saját fogyasztásra hazavihette, de hangsúlyozottan saját fogyasztásra, a rászoruló is arathatott és elvihette. A hétszer hetedik év, tehát a negyvenkilencedik után következő ötvenedik év jóbél. Jom Kipur napján megszólaltatták a sófárt, a harsonát és felszabadultak a rabszolgák. Az elzálogosított föld visszazáll eredeti tulajdonosára. Az ingatlanok (házak) ha nem kerítéssel, fallal elzárt városról van szó. Szintén nem a vagyon, hanem az emberiesség védelme a vezérgondolata a mózesi törvényeknek. „Ne szorongassátok egymást”. A föld a Teremtőé, mindnyájan csak bérelhetjük azt. Ha valaki elszegényedik, és eladja birtokát, segítsen neki rokona. De ha nincs, jóbél évében kapja vissza, ami az övé volt. Ha magát adta el rabszolgának, visszanyeri szabadságát az ötvenedik évben. A befejező figyelmeztetés: ne készítsetek magatoknak bálványokat, faragott képeket, rajzos köveket. „A szombatot meg kell őrizni”, a Szentélyt tisztelni kell. Sok tekintetben ezek a szabályok ma is érvényesek, aktuálisak. Izraelben a vallásos kibucok ma is megkímélik földjeiket a hetedik évben. A szombat megtartása ma is a világ bármelyik táján élő embernek kötelessége. A mini-szentélyek, ahogy Ezékiel nevezte a ma imaházait, kell, hogy működjenek, létezzenek. Járjon oda minden jámbor. Ahol bezárják a zsinagógát, ott rövidesen eltűnik a zsidóság. A templomot semmi nem helyettesítheti. Az üzleti élet becsületességére ez a szidra is felhívja a figyelmet. Fogalmazzanak meg minden adás-vételt pontosan, szerződés szerint, hogy egymás becsapására ne legyen mód. A Nevelés Könyve (chinuch) szerint ez a józan ész parancsa. Ha nem lenne leírva, meg kellene írni. Tegyük hozzá: le van írva, most már csak minden időben be kell tartani. Böchukotáj (בְּחֻקוֹתָיִם). Törvényeimet. Figyelmeztetés ez arra vonatkozólag, hogy, ha megtartják az Örökkévaló rendeleteit, akkor lesz jó a termés, a támadó ellenség megfutamodik, „üldöznek majd öten közületek százat, százan közületek tízezret”. Béke lesz és nyugalom és a Gondviselés jár majd Izrael városaiban, utcáiban, mert azért vezette ki népét Egyiptomból, hogy összetörje jármát, ne legyenek rabszolgák. A Tóra-felolvasó tompított hangon azt is tudtul adja, ha nem hallgatnak a szóra, akkor büntetés következhet: betegség, vereség, éhínség, vadállatok, ostrom és száműzetés. A sötétségben azonban ott a fény, a remény, mert a Teremtő megemlékezik a szövetségről, amelyet ősapáinkkal, Jákobbal, Izsákkal, Ábrahámmal kötött, hogy Ő lesz Izrael Istene. Ezért is volt a kivonulás Egyiptomból, mert ennek így kell lennie. Szó esik még az emberek, férfiak, nők, gyermekek becsértékéről is. Az elsőszülött gyermeket 30 napos korában ki kellett váltani a kohanitától 5 ezüst sékelért. E szidra szerint ennyi volt egy gyermek becsértéke. Az elsőszülöttek lettek volna a papok, de mivel ők is vétkeztek az aranyborjú bűnében, csak a leviták maradtak hűek, ezért ez utóbbi törzsből származó Áron fiai és utódai lettek a papok. A szellemi és fizikai tisztaságról szóló harmadik könyv verseinek száma 859, hetizsakaszainak száma 10, fejezetei 27. A felolvasás után a közösség felállva mondja: Erősödjünk, hogy folytathassuk a Tóra tanulmányozását.

Hetizsakaszunk első fele a Smita (7) és a JOVÉL év törvényeivel foglalkozik, Minden hetedik évben parlagul kellett hagyni a földeket. Szántás, vetés és aratás tilosak voltak, a készből kellett élni. A Rámbám szerint a törvény a föld erejének kíméléséről intézkedik. A 7. évben tilos volt az adósságok behajtása. A családhoz való visszatérés jelentheti- a nagy „család”, a zsidósághoz való visszatérést. Galutban élő u.n. asszimiláns testvéreink, kik eltávolodtak őseink hagyományától, alkalmat láthatnak az Állam 50. évében közelebb kerülni népünkhöz. „És térjen vissza földjéhez.” Akár turistaként, akár új oléként bizony méltó Izrael 50.éve, hogy szétszórásban élő testvéreink felkeressék a Földet és érezzék; hogy az Ország az egész zsidó nép országa... A hetizsakaszban leírt Jovél törvények egyik legfontosabb része az u.n. „föld-törvény”. A Tóra családi szerencsétlenségnek tartja, ha valaki szükségből kénytelen eladni földbirtokát. „Ha testvéred tönkremegy és eladja birtokát, a hozzá közel álló rokon váltsa ki a birtokot”. Vagyis a föld visszavásárlása, „megváltása” az egész család feladata. De ha nem sikerült a visszavásárlás, akkor a Jovél évben visszazáll az eladott föld az eladó birtokába térítés nélkül. A Keren Kájemet

nem adja el, csak bérbe adja a 49 – évre! Ezeket a birtokokat a K.K.L. a kis emberek pénzéből vásárolta. Az ősatyáknak megígért ország szent Isten szemében. A Jovél év a héber szolgának is szabadságot hoz. Még ha nem is szolgál 6 évig az 50. évben szabadon kell bocsájtani. Ellenzi a Tóra a héber férfi szolgaságát, akár tolvajlásért adták el, akár megélhetéséért maga adta el magát. Vagy hat év után szabadult, vagy a Jovél esztendejében. Érdekes megjegyezni, hogy hetiszakasznak kétszer használja a „li” szót. Izráel népével és országával kapcsolatban „Enyém az ország, és Izráel fiai az én szolgálaim.” Ez a két „enyém” szó örök kapcsolatot teremt Erec Jisráel és a zsidó nép között! A hetiszakaszhhoz hasonló témájú prófétai rész kapcsolódik. Röviddel Jeruzsálem elfoglalása előtt Jeremiás prófétát felszólítja az Úr, hogy váltsa ki rokonának, Chánámélnak birtokát Hnátotban. A próféta csodálkozva fogadja az isteni utasítást, hiszen napok kérdése és Babilónia elfoglalja az országot és Jeruzsálemet. Hogy lehet ilyenkor földet vásárolni. De Isten megnyugtatja a prófétát, „Ahogy én hoztam e népre mind ezt a rosszat, úgy hozom majd reá mindazt a jót, mit megígértem nekik. Fognak Benjámin országában újból földeket vásárolni pénzért, Jeruzsálemben és Júdea városaiban birtokot venni, mert visszahozom elhurcolt foglyaikat, így szól az Úr.” És Jeremiás kiváltotta a földet... Ma is fontos feladatunk a föld megváltása... A naptár, a zsidó naptár teszi egy néppé az Izráelben élő és a diaszpórában szétszórta zsidókat. És e naptár ünnepei fejezik ki legjobban az egytűvé tartozást. Hét Smita év után az 50. év Jovél év volt, a teljes társadalmi szabadság éve. Jomkipur napján Sófár-fűvás útján közölték a néppel a társadalmi és gazdasági szabadságot.

A jutalom és a büntetés kérdését tárgyalja, a törvény betartásáért cserébe jólétet ígér, megszegéséért büntetést. Ez a megközelítés számunkra, 2019-ben, Európában, azért tűnik problémásnak, mert egyfelől nem tapasztaljuk, hogy a jótett elnyerné a földön jutalmát, a gonoszság pedig büntetését, másrészt pedig úgy gondolhatjuk, a fenyegetés hatására, illetve jutalom reményében hozott erkölcsi-vallási döntések nem sokat érnek, hiszen nem kényszer nélküli elhatározásunk eredményei, hanem a jutalmazó-büntető Istentől való félelem motivál minket. A félelemből hozott döntések autonóm mivoltát könnyű megkérdőjelezni. A szöveg és a vele gyakorta együtt felolvasott megelőző Behár hetiszakasza átértelmezését az az egyszerű összefüggés kínálja fel a két hetiszakaszt egyszerre kommentáló Arnold M. Eisennek, hogy az "erec" héber szó egyszerre utalhat Izrael földjére és általában véve a teljes Föld bolygóra. A hetiszakaszból felsorolt átkok és áldások ugyanis a földre vonatkoznak, ez veti ki magából azzal, hogy élhetetlenné válik, leendő lakóit, a honfoglalásra készülő Izrael törzseit Isten ígérete szerint. Azzal fenyeget a szöveg, hogy a mezőgazdaságból élő népesség számára a föld nem biztosít majd megélhetést, termést a szélsőséges időjárási viszonyok, az eső hiánya, a termőföld terméketlensége miatt. Ez a figyelmeztetés pedig nagyon is ismerős lehet számunkra, különösen ezen a héten, amikor az Európai Parlamenti választások eredményeként egyes elemzők szerint a balközép zöldpártok elkezdték átvenni a hagyományos szociáldemokrata pártok helyét elsősorban Északnyugat-Európában. További előnye ennek az értelmezésnek, hogy világossá és átláthatóvá teszi az összefüggést az engedetlenség és annak gyászos következményei között. Aki nem tartja be a Szombat-év, a föld hétévenkénti pihentetésének törvényét, – csillapíthatatlan profitéhsége, vagy általában nézve a globális kapitalizmus működés módja miatt – nem kíméli és óvja a természeti környezetet, az maga teszi tönkre a Földet, saját tevékenységével hozza önmagára a büntetést. Tehát a következmények felvázolása Isten részéről nem fenyegetődzés, hanem egyszerűen figyelmeztetés Arnold M. Eisen szerint.

Eső és gabona A kommentárnál mennyire fontos a kommentátor helyzete? Az például hogy honnan nézi ezt az egészet (a létezést) és a részleteket; most konkrétan itt ezt a szövegrészletet? És mit is jelent ez a most? Az írás pillanatát? Vagy az olvasását? Vagy a következő szekundumot? Péntek dél óta olvasom szaggatott folyamatossággal ezt a szakaszt és hozzá a fordító pontos és nyitott szövegmagyarázatát. Kiváló hermeneutikai munka. Magam csupán a szöveg néhány elemének a dekonstrukciójára tehetek kísérletet. Olvasom ezt az ajánlatot és abból néhány szó, néhány motívum valósággal kisugárzik, mert ebben a bizonyos mostban többletjelentése lett. Ez a most az én jelen időm, de ehhez kapcsolódik a tórai rész jövőre irányuló ideje, amely a múltban hangzott el. Az Örökkévaló a „megfelelő idő” fogalmát használja. Hogy majd akkor adja a részletesen felsorolt javakat. A szövetség fundamentuma alighanem a kölcsönösség. Itt nem a láthatatlan, megfoghatatlan és ezért voltaképpen egyirányú, közvetett és alárendelt bizalomról, hanem a nagyon is látható kötelezettségek és következmények mellérendelt viszonyáról (ha és akkor) van szó. Lehet hogy minden hitbeli kérdésre a megfelelő idő a válasz. A megfelelő idő felel. Felel és fedez. Rövid reflexiómban folyamatosan hárítom és eltolom azt a két motívumot, amiről írni szeretnék, de nehezen megy. Mivel a részletben a cséplés is szerepel, szó szerint elcsépelet amin morfondírozok. Elcsépelet hogy miként pecsételtetnek meg életek. Igen, az esőről és a gabonáról akarok írni. A múlt heti esőzés ritmusáról. A vihar kiterjedéséről. Az áradó-örvénylő Dunáról, e nagy folyó újabb létezhordalékáról. A kétségbeesés és tehetetlenség keverékéről. Ahogy rohannak a menteni igyekvő emberek fel-alá a sötét rakparton a fekete folyó két oldalán. Hátha. A Balaton utca magasságában ott van Dél-Korea a mélyben. És a hosszan elraktározott gabonáról kellene írni. Hogy meddig tartanak ki a magtárak. És hogy mi lesz az új gabonával. Hogy lesz-e? Meddig és kiknek? Ezen a babonakörön keresztül mintha a szöveg archaikus örökideje és a jövőnk torzító jelenperspektívánk összeérne egyetlen morzsában. Vagy a morzsa ígéretében. Az igák igazsága és az igék ígérete. A Tóra állandó távlatai. A megfelelő idő paradigmái. Fenntartott szövetség vagy szövetség fenntartással? Ezeken gondolkodok tovább, hol heti szakaszosan, hol pedig szakadozottan.

HÍREK A VILÁGBÓL

Vasárnap estétől ismét Jeruzsálemet ünnepeljük. https://bzsh.hu/2025/05/21/vasarnap-estetol-ismet-jeruzsalem-et-unnepeljuk/
Iskolaigazgatók vettek részt az érzékenyítő programon a Dohány utcai zsinagógában. https://mazsihisz.hu/hirek-a-zsido-vilagbol/oktatas/iskolaigazgatok-vettek-reszt-az-erzekenyito-programon-a-dohany-utcai-zsinagogaban
A Hamász Izrael és Szaúd-Arábia kapcsolatainak rendezését akarhatta megakadályozni az október 7-i terrortámadással. https://kibic.hu/2025/05/21/a-hamasz-izrael-es-szaud-arabia-kapcsolatainak-rendezeset-akarhatta-megakadalyozni-az-oktober-7-i-terrortamadassal/
Iszlamisták szívárognak be francia köztársasági intézményekbe és veszélyeztetik a nemzeti egységet – áll egy olyan jelentésben, amelyet szerdán mutattak be Emmanuel Macron elnöknek. https://www.szombat.org/hirek-lapszemle/iszlamistak-szivarognak-be-francia-koztarsasagi-intezmenyekbe-es-veszelyeztetik-a-nemzeti-egyseget
Cahal felszólította a Gázai övezet északi részén élőket, hogy evakuáljanak délre: „Jelentősen ki fogjuk terjeszteni a hadműveletet”. https://izraelinfo.com/2025/05/22/a-tuszcsaladok-foruma-netanjahu-haborus-gyozelmi-igereterol-port-hint-a-nyilvanossag-szemebe-hirszuret/
Éjszakai hűti rakétázás, és szörnyű terrortámadás a washingtoni Zsidó Múzeum előtt. https://ujkelet.live/2025/05/22/ejszakai-huti/
Brooklyn – a második legnagyobb „magyar” város? https://hellomagyar.hu/2025/05/20/brooklyn-az-ultraortodox-zsidok-magyar-orokseget-orzo-negyede/
Izrael Párizst, Londont és Ottawát vádolja azzal, hogy bátorítják a Hamász "tömeggyilkosait". https://infostart.hu/kulfold/2025/05/22/izrael-parizst-londont-es-ottawat-vadolja-azzal-hogy-batoritjak-a-hamasz-tomeggyilkosait
A washingtoni kettős gyilkosság után Izrael világszerte megerősíti külképviseleteinek biztonsági intézkedéseit. https://nepszava.hu/3280709_washington-izraeli-nagykovetseg-gyilkosság-benjamin-netanjahu-jichak-hercog
Az ENSZ 90 teherautónyi humanitárius segélyt juttatott be Gázába. https://444.hu/2025/05/22/az-ensz-90-teherautonyi-humanitarius-segelyt-juttatott-be-gazaba
„Eredendően minden zsidó végállomása Auschwitz volt”. https://magyarnarancs.hu/tudomany/eredendoen-minden-zsido-vegallomasa-auschwitz-volt-276412
Az Országgyűlés megszavazta Magyarország kilépését a Nemzetközi Büntetőbíróságból. https://bzsh.hu/2025/05/20/az-orszaggyules-megszavazta-magyarorszag-kilepeset-a-nemzetkozi-buntetobirosagbol/
Dr. Moshe Kantort ötödször is megválasztották az Európai Zsidó Kongresszus elnökévé. https://mazsihisz.hu/hirek-a-zsido-vilagbol/dr-moshe-kantort-otodszor-is-megvalasztottak-az-europai-zsido-kongresszus-elnokeve
Gasztronómia , koncertek és sok gyereknap program várja a látogatókat az Izrael 77 családi és kulturális fesztiválon. https://kibic.hu/2025/05/21/gasztronomia-koncertek-es-sok-gyereknap-program-varja-a-latogatoskat-az-izrael-77-csaladi-es-kulturalis-fesztivalon/
“ A tegnap esti támadás a Fővárosi Zsidó Múzeum előtt, amely az áldott emlékü Yaron Lishinsky és Sarah Milgram életét követelte, lesújtóan emlékeztet bennünket arra, hogy a zsidó közösségeket fenyegető veszély nem a múlté, hanem valós és állandóan jelen van” – fogalmazott Ronald S. Lauder, a Zsidó Világkongresszus elnöke a washingtoni izraeli nagykövetség két alkalmazottja életét követelő merénylet után. https://www.szombat.org/hirek-lapszemle/a-zsido-kozossegeket-fenyegeto-veszely-nem-a-multe-ronald-s-lauder-a-washingtoni-merenyletrol
Jair Golan nem mentegetőzik. https://izraelinfo.com/2025/05/21/jair-golan-nem-mentegetozik/
Rakéták Gázából, a dzsenini incidens és Izrael Irán megtámadására készül. https://ujkelet.live/2025/05/22/raketak-gazabol-a-dzsenini-incidens-es-izrael-iran-megtamadasara-keszul/
Washingtonban lelőttek két izraeli diplomatát. https://infostart.hu/kulfold/2025/05/22/washingtonban-lelottek-ket-izraeli-diplomatat
Elfogták a washingtoni lövöldözés gyanúsítottját, aki lelőtte az izraeli nagykövetség két dolgozóját. https://444.hu/2025/05/22/elfogtak-a-washingtoni-lovoldozes-gyanusitottjat-aki-lelotte-az-izraeli-nagykovetseg-ket-dolgozojat
A fiatal izraeli követségi dolgozók jövő hétre tervezték az eljegyzést, a merénylet mindkettőjükkel végzett. https://telex.hu/kulfold/2025/05/22/washington-merenylet-aldozat-merenylo-jegy-es-palesztinparti-zsido-izraeli
Sokkolta a világot az antiszemita washingtoni kettős gyilkosság. https://nepszava.hu/3280806_sokkolta-a-vilagot-az-antiszemita-washingtoni-kettos-gyilkosság
Az izraeli vezetők szigorúan elítélték a washingtoni kettős gyilkosságot. https://www.magyarhirlap.hu/kulfold/20250522-az-izraeli-vezetok-szigoruan-eliteltek-a-washingtoni-kettos-gyilkossagot

Netanjahu szerint húsz élő és harmincnyc halott tús van a Gázai övezetben. https://hvg.hu/vilag/20250521_Izrael-szerint-husz-elo-es-harmincnyc-halott-tusz-van-a-Gazai-ovezetben
A hollandok bíralták a Metát az antiszemita gyűlöletbeszéd moderálásának elégtelensége miatt. https://bzsh.hu/2025/05/19/a-hollandok-biraltak-a-metat-az-antiszemita-gyuloletbeszed-moderalasanak-elegtelensege-miatt/
A Mazsihisz delegációja az izraeli Kneszet elnökével tárgyalt. https://mazsihisz.hu/hirek-a-zsido-vilagbol/mazsihisz-hirek/a-mazsihisz-delegacioja-az-izraeli-kneszet-elnokevel-targyalt
Hazahozta a Moszad a legendás izraeli kém személyes tárgyait Szíriából. https://kibic.hu/2025/05/18/hazahozta-a-moszad-a-legendas-izraeli-kem-szemelyes-targyait-sziriabol/
Az izraeli legfelsőbb bíróság törvénytelennek ítélte Ronen Barnak, a Sin Bét belbiztonsági szolgálat vezetőjének menesztését szerdán kiadott határozatában. https://www.szombat.org/hirek-lapszemle/az-izraeli-legfelsobb-birosag-torvenytelennek-itelte-a-sin-bet-vezetojenek-meneszteset
Bajban vagyunk – de miért is? https://izraelinfo.com/2025/05/20/bajban-vagyunk-de-miert-is/
Terroristák leleplezése, sérülések, evakuálás Libanonban, a túsok és a lista. https://ujkelet.live/2025/05/22/terroristak-leleplezese-serulesek-evakualas-libanonban-a-tuszok-es-a-lista/
Megerősítették a zsidó közösség védelmét Antwerpenben. https://magyarnemzet.hu/kulfold/2025/05/megerositettek-a-zsido-kozosseg-vedelmet-antwerpenben
Pozsonyban őrizetbe vették egy neonáci csoport húsz tagját, letartóztatásokat is elrendeltek. https://nepszava.hu/3280799_pozsony-neonacik-szelsosegesek-buncselekmenyek-gyanu-letartoztatások
Titkosszolgálati jelentés: Sariaállamot építene Franciaországban a Muszlim Testvériség. https://www.atv.hu/kulfold/20250520/franciaorszag-koztarsasag-islam-allam/
Agyonlőtték az izraeli nagykövetség két dolgozóját Washingtonban. https://24.hu/kulfold/2025/05/22/washington-izraeli-nagykovetseg-dolgozok-agyonlottek-incidens/